

YAZIM(İMLA) KURALLARI

1) “ki” bağlacının ve “-ki” ekinin yazımı:

Türkçede üç çeşit “ki” vardır:Bağlaç olan“ki”,sıfat yapan “-ki” ve zamir olan(ilgi zamiri) “-ki” dir.Bağlaç olan “ki” daima ayrı yazılır.Sıfat yapan “-ki” ve zamir olan “-ki” eklendiği sözcüğe bitişik yazılır.

Dilimizdeki bu üç farklı “-ki”yi birbiriyle karıştırmamak için şu pratik yöntemleri uygulayın.

*Cümle içerisinde –ki’den sonra –ler çokluk ekini getirebiliyorsanız o –ki zamir olan –ki’dir.

Ayrıca zamir olan –ki’nin bir ismin yerini tuttuğunu ve genellikle zamirlerin üzerine geldiğini de unutmayın.

---Arabam bozuldu , seninki(ler)ni kullanabilir miyim?

---Onunki(ler) seninki(ler)den daha iyi olmuş.

Görüldüğü gibi cümle içerisinde –ki zamirinden sonra –ler ekini getirdiğimizde cümlelerin yapısında herhangi bir bozukluk meydana gelmiyor.Öyleyse bu –ki’ler ilgi zamiridir.

*Sıfat yapan –ki de sıfat tamlaması kurar. Sıfat yapan –ki her zaman bitişik yazılır.Pratik olarak önündeki isme “hangi” sorusunu yönelterek bulur ve diğer –ki’lerden ayırt ederiz.

---Sokaktaki çocuklara sahip çıkmamız gerekiyor.(Hangi çocuklar?)

---Sınıftaki öğrenciler dışarı çıksın.(Hangi öğrenciler?)

Görüldüğü gibi sıfat yapan –ki’yi alan sözcüğün hemen önündeki isme hangi sorusunu yöneltebiliyoruz.Öyleyse bu –ki sıfat yapan –ki’dir ve eklendiği sıfata daima bitişik yazılır.

*Bağlaç olan “ki” ise daima ayrı yazılır.Diğer “ki” ekleriyle karıştırmamak için cümleden çıkartırız, cümlelerin yapısında ciddi bir bozukluk olmuyorsa o “ki” bağlaç olan “ki”dir.Ayrıca bağlaç olan ki’nin daha vurgulu söylendiğini de göz önünde bulundurmak gerekir.

*Duydum ki unutmuşsun gözlerimin rengini.(Duydum unutmuşsun gözlerimin rengini)

*Sen ki dünyalara değersin.(Sen dünyalara değersin.)

*Şimdi anlıyorum ki o yaptıklarım bir hataydı.(Şimdi anlıyorum o yaptıklarım bir hataydı)

Görüldüğü gibi bağlaç olan –ki cümleden çıkartıldığında cümlelerin anlamında bir daralma olsa da yapısında ciddi bir bozukluk olmuyor, öyleyse bu –ki’ler bağlaçtır ve daima ayrı yazılır.

NOT:

Mademki,halbuki,oysaki,çünkü,sanki... sözcüklerindeki ‘ki’ ler bağlaç olmasına rağmen kalıplaştığı için bitişik yazılır.

2) “de” bağlacının ve “de” bulunma durum ekinin yazımı:

“de” “da” bağlacı da tıpkı “ki” bağlacı gibi ayrı bir sözcük olduğu için daima ayrı yazılır.Bulunma durum eki olan “-de,-da, -de,-ta” ise eklendiği sözcüğe bitişik yazılır.“de,da” bağlacıyla “-de,-da,-te,-ta” ekleri birbiriyle karıştırılmamalıdır.Pratik olarak birbirinden şu şekilde ayırt ederiz:Cümle içerisinde cümleden “de”yi çıkartırız,eğer

cümlelerin yapısında bir bozukluk olmuyorsa o “de” bağlaçtır.Cümlelerin yapısı bozuluyorsa o “de” bulunma durum ekidir.

*Kitap da alacağım.(Kitap alacağım)

*Sen de onun gibisin.(Sen onun gibisin)

Görüldüğü gibi bağlaç olan “de ,da” cümleden çıkartıldığında cümlelerin yapısında bir bozukluk olmuyor.Şimdi de aşağıdaki örnekleri inceleyelim:

*Sende bir şeylerim kaldı.(Sen bir şeylerim kaldı)

*Onu otobüste gördüm.(Onu otobüs gördüm)

Görüldüğü gibi bulunma durum eki cümleden çıkartıldığında cümlelerin yapısı bozuluyor.

Önemli uyarı: Bağlaç olan “de,da”nın kesinlikle “te,ta” biçimi yoktur.

*Sana kazak ta alacağım.(yanlış)

*Sana kazak da alacağım.(doğru)

Ayrıca bağlaç olan “de,da” bir özel isimden sonra gelirse kesme işaretiyle ayrılmaz.

*Bize Ahmet’de gelecek.(yanlış)

*Bize Ahmet de gelecek.(doğru)

3. “mi” soru edatının yazımı:

“mı,mi,mu,mü” soru edatı eklendiği sözcükten her zaman ayrı yazılır,kendinden sonra gelen ekler soru edatına bitişik yazılır:

*Yarım İstanbul’u mesken mi tuttun?

*Bize gelecek misiniz?

*Sen miydin dün rüyalarımın giren?

Soru edatı olan “mı mi mu mü” ile fiilden fiil yapan olumsuzluk eki olan –ma,-me’nin darlaşmış biçimi birbiriyle karıştırılmamalıdır:

*Niçin beni dinle miyorsun?

Yukarıdaki cümlede ‘mi’ ayrı yazılmamalıdır;çünkü buradaki mi soru eki değil, –ma,-me olumsuzluk ekinin darlaşmış biçimidir.Cümleden mi’yi çıkartıp cümleyi tekrar okuduğumuzda cümledeki soru anlamının kaybolmadığını sadece olumsuzluğun kaybolduğunu görürüz.Cümleye soru anlamını katan mi değil, ‘niçin’ sözcüğüdür.

Soru edatı olan “mı,mi,mu,mü” cümleye soru anlamından başka anlamlar da katabilir.

*Sana güzel mi güzel bir elbise aldım.(pekiştirme göreviyle kullanılmış)

*Bu testi de çözdün mü konuyu daha iyi anlarsın.(Çözdüğün zaman)

*Tüm bunları ben mi yapmışım?(reddetme,kabullenmeme)

4)Sayıların yazımı:

Sayılar daima ayrı yazılır;ancak çek ve senetlerde sahtekarlığın önlenmesi amacıyla bitişik yazılır.

*Yaş otuz beş yolun yarısı eder.

*Bu yıl dershanemize tam bin beş yüz altmış kişi kayıt yaptırdı.

5)Kısaltmaların Yazımı:

Birkaç kelimeden oluşan kurum ve kuruluş adlarının kısaltmaları yapılırken araya nokta konmaz.

*TBMM *PTT *THY *TEK *KKTC *MTA *DSİ

Cümle içerisinde kısaltmalara bir ek getirileceği zaman kısaltmanın son harfinin okunuşu esas alınır.

*Kardeşim THY'da çalışıyor.(yanlış)

*Kardeşim THY'de çalışıyor.(doğru)

*Aç bakalım TV'da ne var? (yanlış)

*Aç bakalım TV'de ne var? (doğru)

Tek bir sözcüğün kısaltması yapılıyorsa kısaltmanın sonuna nokta konur:

*Dr. *Prof. * c. * s. * bk.

6)Gün ve Ay Adlarının Yazımı:

Cümle içinde geçen gün ve ay isimleri küçük harfle başlar;ancak gün ve ay isimleri bir tarihe bağlanmışsa yani yanında bir rakam varsa büyük harfle başlatılır.

*Okullar haziranda kapanıyor.(doğru)

*Okullar 14 Haziran'da kapanıyor.(doğru)

*Ben 21 Mart 1978 Salı günü doğmuşum.(doğru)

*Sınav 16 haziran'da yapılacak(yanlış)

*Sınav 16 Haziran'da yapılacak. (doğru)

7)Yön İsimlerinin Yazımı:

Yer-yön bildiren (doğu ,batı,güney,kuzey,orta...) sözcükler, tek başına ya da özel isimden sonra kullanıldıklarında küçük harfle,özel isimden önce kullanıldıklarında büyük harfle başlar:

*Siz Kuzey Amerika'yı gördünüz mü?

*Siz Amerika'nın kuzeyini gördünüz mü?

*Bu insanlar buraya Güney Asya'dan gelmişler.

*Bu insanlar buraya Asya'nın güneyinden gelmişler.

*Sizin daha da batıya gitmeniz gerekiyor.

NOT:

Yer-yön bildiren kelimeler eğer bir insan topluluğunun yerini tutuyorsa büyük harfle başlatılmalıdır.

*Bu konuda Batı bizi anlamıyor.

*Dün Doğu bu haberle çalkalandı.

8.Coğrafi Terimlerin Yazımı:

"Ay,Güneş,Dünya,Mars..." gibi kelimeler eğer coğrafi bir terim olarak gök cisimlerini anlatmak için kullanılırsa büyük harfle, bunun dışında kullanılırsa küçük harfle başlar:

*Ay,Dünya'nın uydusudur.

*Siz, Dünya'nın Ay'a ve Güneş'e olan uzaklığını biliyor musunuz?

*Daha dünyalar kadar işim var.(terimlikten çıkmış)

*Pencereden içeriye güneş giriyordu.(terimlikten çıkmış ,güneş ışığı anlamında)

9)Tarihlerin Yazılışı:

Gün ve yıl sayıları rakamla ;ay, hem rakamla hem de yazıyla gösterilebilir:

*21 Mart 1978 *25.11.1930 *11.X.2000 *18/01/1919

Not:Tarih bildiren sayılardan sonra gelen ekler,kesme işaretiyle ayrılır.

*19 Mayıs 1919'da

*18.12.1933'te

10)Birleşik Sözcüklerin Yazımı:

İki ya da daha çok sözcüğün yeni bir kavramı karşılamak üzere birleşip kalıplaşmasıyla oluşan sözcüklere birleşik sözcük denir.

Birleşik sözcüklerden bazıları bitişik yazılırken bazıları da ayrı yazılır.Bir birleşik sözcüğün bitişik yazılması için şu özellikler taşıması gerekir:

a)Anlam Kaymasıyla Oluşmuş Birleşik Sözcükler Bitişik Yazılır:

Hanımeli, Kabakulak,Suçiçeği,Kuşpalazı,

b)Ses Değişikliği Yoluyla Oluşmuş Birleşik Sözcükler Bitişik Yazılır:
Sütlaç,Kaynana,Cumartesi,Nasıl,Niçin,Zannetmek,Hissetmek,Emretmek,Sabretmek,
Kaybolmak,Kahrolmak,reddetmek

c)Tür Değişmesi Yoluyla Oluşmuş Birleşik Sözcükler Bitişik Yazılır:

Gecekondu,Biçerdöver,Bilirkişi,Dedikodu,Ateşkes

d)Kurallı Birleşik Fiiller Bitişik Yazılır:

*Yapıverdi,Alıverdi,Öpüver,Koşuver (Tezlik birleşik fiili)

*Yapabildi,Yürüyebiliyor,Çalışabilmiş (Yeterlilik birleşik fiili)

*Bakakaldı,Süregelmiştir,Koşadursun (Süreklilik birleşik fiili)

*Düşeyazdı,Öleyazdı(Yaklaşma birleşik fiili)

Not:

Etmek, olmak yardımcı eylemleri önündeki isimle birleşirken önündeki isimde bir ünlü düşmesi ya da bir ünsüz türemesi varsa bitişik, yoksa ayrı yazılır:

*Hissetmek ,Reddetmek,Emretmek, Terk etmek,Hasta olmak,Ayırt etmek...

11)İkilemelerin Yazımı:

İkilemeler ayrı yazılır ve aralarına herhangi bir noktalama işareti konmaz.

*Beni er geç anlayacaksın.

*Sen de doğru dürüst bir iş bulamadın gitti.

*Beni görüce koşa koşa yanıma geldi.

12)Büyük Harflerin Kullanıldığı Yerler:

1)Her cümle büyük harfle başlar:

*Sana bakmak bütün rastlantıları reddedip bir mucizeyi anlatmaktır.

*Yazdığım bütün şiirler,sana başlayan bir kitap için önsöz.

*Aşk sorgusunda şahanem yalnız kelepçeler sanıktır.

2)Yazı başlıklarının her sözcüğü büyük harfle başlar:

*Türk Dilinin Korunması

*Aile Eğitiminin Önemi

3)Bütün özel adlar büyük harfle başlar.Özel adların başlıcaları aşağıda belirtilmiştir:

a)Kişi ad ve soyadları:

*Faruk Nafiz Çamlıbel *Halit Ziya Uşaklıgil

b)Hayvanlara verilen adlar:

*Sobanın başında uyuyan Pamuk mu?

*Bugün Boncuk keyifsiz gibi.

c)Ulus,mezhep,tarikat din adları:

*Biz İslamiyet'i 10. yüzyılda kabul ettik.

*Anadolu'da kurulan tarikatlardan biri de Aleviliktir.

d)Ülke adları:

*Türkiye ile Yunanistan ilişkileri eskisine göre şimdi daha iyi.

e)Bulvar,sokak,mahalle adları:

*Biz Turgut Özal Bulvarı'nda oturuyoruz.

*Mimar Sinan Mahallesi'ne yeni bir okul yapılıyor.

f)Kıta,bölge,dağ ,ova,deniz,göl,ırmak...adları:Dağ,ova,deniz,göl,ırmak adları eğer kendinden önceki özel isme dahilse büyük harfle başlar,dahil değilse küçük harfle başlar.

*Konya Ovası Türkiye'nin buğday ambarıdır.

Yukarıdaki cümlede 'ova' sözcüğü özel isme dahil olduğu için yani ikisi bir olup bir yeri karşıladığı için büyük harfle başlar.Eğer 'ova' sözcüğünü çıkarıp sadece Konya dersek aklımıza Konya Ovası değil, Konya şehri gelecektir.

*Toros dağları Akdeniz'dedir.

Yukarıdaki cümlede 'dağ' sözcüğü özel isme (Toros) dahil olmadığı için küçük yazılır.

Özel ismin önündeki dağ sözcüğünü çıkarttığımızda Torosların tek başına yer adını karşıladığını görürüz.Öyleyse 'dağ' sözcüğü özel isme dahil değildir ve küçük harfle başlatılmalıdır.

*Siz Tuz Gölü'nü hiç gördünüz mü?

Yukarıdaki cümlede 'göl' sözcüğü büyük harfle başlamalıdır;çünkü 'göl' sözcüğü özel isme dahildir.Göl sözcüğünü cümleden çıkartıp tek başına 'tuz' dediğimizde yine tek başına kast edilen yeri karşılamadığını görüyoruz.Öyleyse buradaki göl sözcüğü özel isme dahildir ve büyük harfle başlatılmalıdır.Aşağıdaki örnekleri de bu mantık çerçevesinde inceleyiniz.

*Meriç nehri *Alp dağları *Van Gölü *Ağrı Dağı *Çanakkale Boğazı

g)Kurum,kuruluş,örgüt,parti,dernek adları:

*Sosyal Sigortalar Kurumu bugün zor durumdadır.

*Cumhuriyet Halk Partisi ,Atatürk tarafından kurulmuştur.

h)Yapı,yapıt,kitap,dergi,gazete adları:

*Ben Topkapı Sarayı'nı görmeyi çok isterdim.

*Sizlere Küçük Ağa'yı ve Çalıkuşu'nu okumanızı tavsiye ediyorum.

*Geçenlerde bu makalem Türk Dili'nde de yayımlandı.

Not:Özel ada dahil olmayan gazete ve dergi adları büyük harfle başlamaz:

*Dün Hürriyet gazetesinde yayımlanan köşe yazısını okudun mu?

*Kanun Resmi Gazete'de yayımlandı.

*Dergah dergisinde yayımlanan Kırık Aynalar adlı öyküyü okuduktan sonra öyküyü sever oldum.

i)Unvanlar,takma adlar:Lakaplar, unvanlar büyük harfle başlar.

*Tarık Buğra eserinde Çolak Salih'in fiziki betimlemesini çok güzel yapar.

*Ahmet Mithat Efendi adeta bir yazı makinesidir.

*Ahmet Bey içeride mi?

*Sultan Hanım da mı yok?

*Dün Doktor Ahmet Bey bizdeydi.

*Ahmet doktor olmak istiyormuş.

Not:

Akrabalık bildiren sözcükler küçük harfle başlar.

*Ne güzel komşumuzdun sen Fahriye abla!

*Yarın Ayşe teyzem gelecek.

Ancak akrabalık bildiren sözcük kişinin lakabı olmuşsa büyük harfle başlatılmalıdır.

*Burada ona herkes Nene Hatun derdi.

i)Dil adları:

*Türkçeye,Arapça ve Farsçadan pek çok kelime girmiştir.

j)Din ve mitoloji kavramları:

*Tanrı,Allah,Cebrail,Zeus ...

Not: Tanrı sözcüğü özel ad olarak kullanılmadığı zaman küçük harfle başlatılır.

*Yunanlılar da tanrılarına kurban sunarmış.

Bazı dini kavramlar gelenekselleşmiş olarak küçük harfle başlar:cennet,cehennem,sırat köprüsü...

k)Milli ve dini bayramların adları büyük harfle başlar:

*Kurban Bayramı *Ramazan Bayramı *Cumhuriyet Bayramı....

13)Satır Sonunda Kelimelerin Bölünmesi:

Türkçede satır sonuna sığmayan kelimeler bölünebilir,fakat heceler bölünemez.

.....gel-
iyorum (yanlış)

.....ge-
-
liyorum (doğru)

Birleşik kelimeler satır sonunda bölünürken tek bir sözcükmüş gibi hecelere ayrılır.

.....baş
-
öğretmen (yanlış)

.....ba
-
şöğretmen (doğru)

.....ilk-
okul (yanlış)

.....il-
kokul (doğru)

.....Durmuş
-
oğlu (yanlış)

.....Durmu

-

şoğlu (doğru)

Ayırmada satır sonunda ve satır başında tek harf bırakılmaz.

.....a

-

raba (yanlış)

.....ara

-

ba (doğru)

.....niha-

i (yanlış)

.....ni-

hai (doğru)

Kesme işareti satır sonuna geldiği zaman yalnız kesme işareti kullanılır; ayrıca kısa çizgi kullanılmaz.

.....Edirne'-
nin (yanlış)

.....Edirne

,

nin (doğru)

.....2005'-

te (yanlış)

.....2005

,

te (doğru)

14) Ses Olaylarıyla İlgili Yazım Kuralları:

a) Ünsüz değişimi (yumuşaması) yazıya yansıtılır; ancak özel isimlerin yumuşaması yazıya yansıtılmaz.

*Kitapı (yanlış) kitabı (doğru)

*Mehmed'in (yanlış) Mehmet'in (doğru)

b) Sert ünsüzlerin benzeşmesi yazıya yansıtılır.

*Dolapda (yanlış) dolapta (doğru)

*2005'de (yanlış) 2005'te (doğru)

c) Dudak ünsüzlerinin benzeşmesi (iç ses benzeşmesi) yazıda gösterilmelidir.

*Perşembe (yanlış) Perşembe (doğru) *penbe (yanlış) pembe (doğru)

*Tenbel (yanlış) tembel (doğru) *çenber (yanlış) çember (doğru)

Ancak kimi özel isimlerde ve birleşik sözcüklerde n'li yazılış doğrudur.

*Saframbolu (yanlış) Safranbolu (doğru) *ombaşı (yanlış) onbaşı (doğru)

d) Ünlü düşmesi yazıda gösterilir.

*ağızı (yanlış) ağız (doğru) *sabır et (yanlış) sabret (doğru)

e) 'y' kaynaştırma ünsüzünden kaynaklanan söyleyişteki daralma yazıya yansıtılmaz.

*Sevmiyecekmiş (yanlış) sevmeyecekmiş (doğru) *yaşıyan (yanlış) yaşayan (doğru)

f) Söyleyişte bazı sözcüklerde yer değiştirme (göçüşme, metatez) olur; ancak bunlar yazıya yansıtılmamalıdır.

*yanlız (yanlış) yalnız (doğru) *yalnış (yanlış) yanlış (doğru)
*kiprik (yanlış) kirpik (doğru) *kirbit (yanlış) kibrit (doğru)